

Rapport

I&O-ZETELPEILING: MAART 2020

Maart 2020

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2020/031

Datum

maart 2020

Auteurs

Peter Kanne
Henk Foekema

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

	I&O-zetelpeiling: VVD nog steeds de grootste	4
1	Tweede Kamerverkiezingen	6
1.1	VVD nog steeds aan kop, 50 Plus groeit door	6
1.2	Thema's: normen & waarden, gezondheidszorg en duurzaamheid	8
1.3	Stemmotieven: men stemt vooral inhoudelijk	10
2	Tevredenheid-kabinet-Rutte III	11
2.1	Tevredenheid over kabinet Rutte III blijft laag	11
2.1.1	Ontevreden? Van links tot rechts: grote problemen worden niet aangepakt	11
2.1.2	Tevreden? Dit kabinet zorgt voor stabiliteit en welvaart	14
2.2	VVD-kiezers blijven loyaal aan Rutte III	15
3	Onderzoeksverantwoording	16

I&O-zetelpeiling: VVD nog steeds de grootste

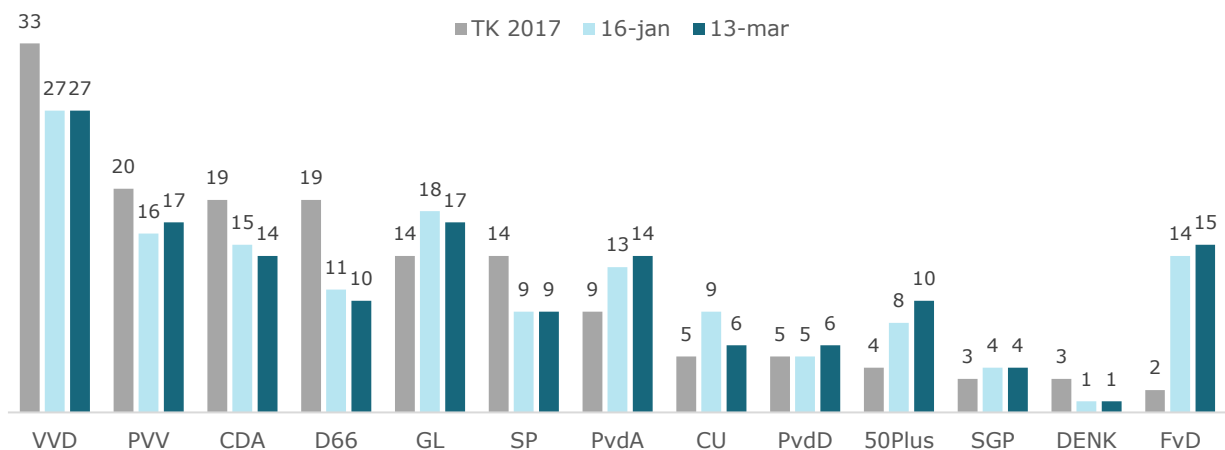
Dit onderzoek onder 2.180 Nederlanders vond plaats van 6 tot 10 maart, in de periode dat de eerste coronagevallen in Nederland bekend werden. Eventuele invloed van deze ontwikkeling op partijvoorkeur, thema's en waardering van politici en bestuurders is dus slechts ten dele meegenomen in dit onderzoek.

VVD nog steeds aan kop, 50Plus groeit door

- Als er nu verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 27 zetels opnieuw de grootste partij zijn. Na de VVD volgt een subgroep van partijen die heel dicht bij elkaar zitten: GroenLinks (17), PVV (17), Forum voor Democratie (15), CDA (14) en de PvdA (14). Voor deze partijen worden geen significante verschillen genoteerd sinds januari dit jaar.
- 50Plus groeit door: van 8 naar 10 zetels, een groei van 6 zetels in november vorig jaar naar 10 zetels nu. De ChristenUnie levert juist iets in: van 9 naar 6 zetels.

Figuur 1

Politieke peiling I&O Research maart 2020 - Aantal zetels

PVV en Forum laatste half jaar samen gestegen van 24 naar 32 zetels

- Forum voor Democratie (15) en PVV (17) krijgen er elk een zetel bij. Geen significante stijging ten opzichte van januari 2020, maar als we iets langer terugkijken groeien beide rechts-populistische partijen (samen) wel: van 24 zetels in september 2019 naar 32 zetels nu.
- Overigens profiteert de partij Henk Otten hier niet van, de partij "GO" haalt de drempel voor een zetel (nog) niet.

Belangrijkste electorale thema's: normen & waarden, gezondheidszorg en duurzaamheid

- Normen & waarden, gezondheidszorg, duurzaamheid en sociale voorzieningen & armoedebestrijding zijn op dit moment de belangrijkste thema's voor kiezers
- Ten opzichte van november hebben de thema's duurzaamheid/klimaat/milieu (van 38% naar 33%) en inkomensbeleid (van 29% naar 23%) iets aan urgentie ingeboet.
- Ook de onderwerpen onderwijs en veiligheid zijn iets minder belangrijk geworden voor de kiezers (alle 5% of meer).
- Het onderwerp immigratie en asiel – dat door sommige politici hoog op de politieke agenda wordt geplaatst – is voor kiezers het vijfde thema (30% laat dat meewegen)

Tevredenheid over kabinet Rutte III blijft laag

- Sinds begin dit jaar zien we dat meer mensen *ontevreden* dan *tevreden* zijn over het kabinet-Rutte III. In vergelijking met januari is dat nu niet anders: 42 procent is tevreden, 54 procent is ontevreden.
- VVD-kiezers blijven tevreden over het kabinet (91% is tevreden). Ook de huidige kiezers van regeringspartijen ChristenUnie (71%), D66 (70%) en CDA (62%) zijn dat in meerderheid. Ook hier is weinig veranderd.
- Aanhangers van PVV (91% ontevreden), FvD (91%), SP (80%) en 50 Plus (79%) zijn het meest ontevreden over dit kabinet.

Ontevredenen: grote problemen worden niet aangepakt

- Kiezers van links tot rechts bekritisieren het kabinet vanwege de grote problemen in de publieke sector (onderwijs, jeugdzorg, ouderenzorg, politie) waar – in hun ogen – geen structurele oplossingen voor gevonden worden. Ook de grote uitvoeringsorganisaties waar dingen misgaan (met name Belastingdienst) worden genoemd. De kritiek gaat van ‘onbekwaam’ via ‘missers’ tot ‘leugenachtigheid’. Een CDA-kiezer: “het bewijst zichzelf in de schandalen, leugenachtigheid, ondoorzichtigheid en missers”.
- Veel kiezers hebben het gevoel dat het kabinet te laat of te weinig maatregelen neemt bij grote problemen. Een enkeling noemt hier al de corona-crisis, zoals een FvD-kiezer: Zojuist ook weer bewezen bij de uitbraak van de corona epidemie...ze lopen achter de feiten aan en nemen elke maatregelen te laat.”
- Rechtse kiezers (PVV, Forum) hekelen de klimaatmaatregelen, de macht van Europa en de idee dat immigranten voorzieningen gebruiken die de eigen Nederlanders dan moeten missen.
- Linkse kiezers (maar ook CU- en CDA-kiezers) missen de menselijke maat. Ze zien de kloof tussen arm en rijk groter worden, het aantal voedselbanken toenemen en het geld naar de multinationals gaan.

Tevredenen: dit kabinet zorgt voor stabiliteit en welvaart

- Vier op de tien kiezers (42%) zijn wel tevreden met het kabinet Rutte III. Hier vinden we vooral VVD- en CDA-kiezers.
- Deze kiezers zijn content met de stabiliteit en goede economische situatie. Ze vinden het knap dat de vier partijen – in tijden van polarisatie – hun verantwoordelijkheid nemen en het land besturen. Premier Rutte krijgt waardering als ‘ervaren regeringsleider’.

1 Tweede Kamerverkiezingen

1.1 VVD nog steeds aan kop, 50 Plus groeit door

Als er nu¹ verkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezingen zouden worden gehouden, zou de VVD met 27 zetels opnieuw de grootste partij zijn. Na de VVD volgt een subgroep van partijen die heel dicht bij elkaar zitten: GroenLinks (17), PVV (17), Forum voor Democratie (15), CDA (14) en de PvdA (14). De I&O-peiling van maart 2020 vertoont voor slechts twee partijen (significante) verschillen met die van januari 2020: 50 Plus (+2) en de ChristenUnie (-3).

Voor 50 Plus betekent dat een verdere groei: van 6 zetels in november vorig jaar naar 10 zetels nu. De winst waarop ChristenUnie lange tijd stond is bijna volledig verloren gegaan (van 9 naar 6).

PVV en Forum laatste half jaar samen gestegen van 24 naar 32 zetels

Forum voor Democratie (15) en PVV (17) krijgen er elk een zetel bij. Geen significante stijging ten opzichte van januari 2020, maar als we iets langer terugkijken groeien beide rechts-populistische partijen (samen) wel. In september 2019 – na de perikelen rondom Henk Otten, toen Forum halveerde – stonden ze samen op 24 zetels (16%). Sindsdien zijn zowel Forum als PVV gestaag gestegen naar 32 zetels (21%). (Hetzelfde zetelaantal als in juli 2019). Overigens profiteert de partij Henk Otten (GO, voor het eerst zelfstandig opgenomen in de peiling) hier niet van, deze partij haalt de drempel voor een zetel (nog) niet (0,2%).

Tabel 1 Zetelpeiling Tweede Kamerverkiezingen

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.578), in zetels.

Zetels	UITSLAG				PEILING								+/-	+/-
	TK 2017	28-2-19	14-3-19	18-3-19	26-4-19	17-5-19	10-7-19	4-9-19	18-10-19	14-11-19	17-1-2020	13-3-2020	t.o.v. jan..	t.o.v. TK2017
VVD	33	23	24	23	27	26	29	32	30	26	27	27	0	-6
PVV	20	17	15	15	11	13	9	13	15	18	16	17	+1	-3
CDA	19	12	15	15	12	14	15	15	16	15	15	14	-1	-5
D66	19	11	11	11	13	10	10	11	11	11	11	10	-1	-9
GroenLinks	14	20	18	19	20	18	19	17	16	18	18	17	-1	+3
SP	14	14	15	12	10	10	8	9	7	10	9	9	0	-5
PvdA	9	10	10	11	11	12	15	16	16	15	13	14	+1	+5
ChristenUnie	5	7	8	7	5	7	6	8	8	7	9	6	-3	+1
PvdD	5	7	5	7	5	6	6	6	6	5	5	6	+1	+1
50 Plus	4	6	5	5	6	5	5	7	7	6	8	10	+2	+6
SGP	3	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	0	+1
DENK	3	3	3	2	2	3	2	1	2	1	1	1	0	-2
FvDemocratie	2	16	18	20	24	22	23	11	12	14	14	15	+1	+13
Anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, februari 2019 – maart 2020

¹ Het onderzoek vond plaats op het moment dat de eerste corona-gevallen in Nederland bekend werden (6-10 maart).

Tabel 2 Peiling Tweede Kamerverkiezingen in percentages

“Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.578), in percentages.

	uitslag		peiling (in %)										Marge (n=1.578)	+/- t.o.v. 1-19	+/- t.o.v. TK17
	TK 2017	febr 2019	mrt 2019	mrt 2019	april 2019	mei 2019	juli 2019	sept 2019	okt 2019	nov 2019	jan 2020	mrt 2020			
VVD	21,3	15,3	15,8	15,2	17,3	17,1	18,5	20,6	19,3	17,0	17,6	18,0	16,1-19,9	+0,4	-3,3
PVV	13,1	11,1	10,0	9,7	7,6	8,3	5,7	8,7	10,2	11,9	10,7	11,0	9,5-12,5	+0,3	-2,1
CDA	12,4	7,9	9,6	9,5	7,8	9,0	9,9	9,9	10,6	9,9	9,7	9,6	8,1-11,1	-0,1	-2,8
D66	12,2	7,4	7,1	7,4	8,3	6,9	7,0	7,4	7,5	7,1	7,3	6,5	5,3-7,7	-0,8	-5,7
GL	9,1	13,3	12,0	12,1	12,7	11,8	12,4	10,9	10,5	12,1	11,8	11,1	9,6-12,6	-0,7	+2,0
SP	9,1	9,1	9,6	7,8	6,5	6,9	5,5	6,0	4,6	6,4	6,1	6,0	4,8-7,2	-0,1	-3,1
PvdA	5,7	6,5	6,8	7,6	7,6	8,0	9,9	10,2	10,6	9,9	8,8	9,5	8,1-10,9	+0,7	+3,8
CU	3,4	4,7	5,5	4,8	3,8	5,1	4,4	5,5	5,4	4,9	5,8	4,1	3,1-5,1	-1,7	+0,7
PvdD	3,2	4,6	3,6	4,6	3,7	4,4	3,8	4,3	4,0	3,4	3,3	4,0	3-5	+0,7	+0,8
50 Plus	3,1	4,0	3,8	3,5	4,1	3,3	3,7	4,8	4,7	4,0	5,3	6,6	5,4-7,8	+1,3	+3,5
SGP	2,1	2,7	2,1	2,4	2,8	2,8	2,3	2,9	2,7	2,9	2,7	2,6	1,8-3,4	-0,1	+0,5
DENK	2,1	2,2	2,3	2,0	1,7	2,0	1,9	1,2	1,9	0,9	0,9	0,9	0,4-1,4	-0,0	-1,2
FVD	1,8	10,5	11,5	13,0	15,9	14,4	14,8	7,3	7,8	9,2	9,2	9,8	8,3-11,3	+0,6	+8,0
Anders ²	1,5	0,6	0,4	0,6	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	0,4	0,6	0,4	0,1-0,7	-0,2	-1,1
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			

Bron: I&O Research, maart 2019 – maart 2020

² Verschillende partijen, o.a. Piratenpartij en Artikel 1 (niet boven kiesdrempel bij verkiezingen in maart 2017).

1.2 Thema's: normen & waarden, gezondheidszorg en duurzaamheid

Bij het maken van een keuze voor een partij, kijken kiezers vooral naar hoe die partijen omgaan met de thema's *normen & waarden*, *gezondheidszorg*, *duurzaamheid* en *sociale voorzieningen & armoedebestrijding*. Ten opzichte van november hebben de thema's *duurzaamheid/klimaat/milieu* (van 38% naar 33%) en *inkomensbeleid* (van 29% naar 23%) iets aan urgentie ingeboet.

Ook de onderwerpen *onderwijs* en *veiligheid* zijn iets minder belangrijk geworden voor de kiezers (alle 5% of meer). De *relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten*, die in november een daling leek te vertonen, is weer op het 'oude' niveau (23%).

Onderzoek liep tijdens begin corona-crisis

Hierbij dient opgemerkt te worden dat dit onderzoek plaatsvond op het moment dat de eerste corona-gevallen in Nederland bekend werden: van 6 tot 10 maart. Dit zou invloed kunnen hebben op de mate waarin – bijvoorbeeld – *gezondheidszorg*, *economie* of *veiligheid* belangrijk worden gevonden.

Tabel 3

Onderwerpen die een rol spelen bij de partijkeuze

Welke onderwerpen spelen een belangrijke rol voor uw partijkeuze? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Febr 2017	Febr 2019	Mrt 2019	Sept 2019	Nov 2019	Mrt 2020
	%	%	%	%	%	%
1 Normen en waarden	42	42	43	44	43	42
2 Gezondheidszorg	54	40	42	42	41	37
3 Duurzaamheid / klimaat / milieu	26	36	39	38	38	33
4 Sociale voorzieningen / armoede(bestrijding)	42	36	36	35	32	33
5 Immigratie en asiel	35	32	34	28	28	30
6 Europese Unie	27	27	28	32	27	28
7 Economie / overheidsfinanciën	29	30	29	29	28	26
8 Onderwijs	30	28	29	30	31	26
9 Veiligheid	34	29	30	29	30	25
10 Relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten	28	23	22	21	18	23
11 Inkomensbeleid	30	33	31	31	29	23
12 Werkgelegenheid	33	26	30	25	23	23
13 Ethische zaken (euthanasie, abortus, homoseksualiteit)	19	22	20	24	21	21
14 Woningmarkt / huren	14	18	19	22	20	19
15 Inspraak en democratie	18	23	24	20	20	19
16 Dreiging van terrorisme	20	17	16	14	17	15
17 Leefbaarheid in de wijken	20	20	21	19	17	15
18 Energie	16	23	23	19	17	14
19 Verkeer en (openbaar) vervoer	10	15	18	16	15	12
20 Religieuze zaken	12	11	10	11	11	11
21 Dierenwelzijn	9	12	11	11	11	9
22 Kunst / cultuur	8	8	7	7	7	6
Anders	4	4	4	3	3	3

In tabel 4 is te lezen welke thema's de kiezers van de verschillende partijen belangrijk vinden.

Tabel 4

Onderwerpen die een rol spelen bij de partijkeuze (naar partij van 1ste voorkeur)

	TOTAAL	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 +	SGP	FvD
normen en waarden	42%	42%	36%	62%	22%	38%	34%	35%	77%	36%	45%	60%	42%
gezondheidszorg	37%	26%	30%	37%	33%	42%	63%	41%	37%	18%	63%	34%	25%
duurzaamheid / klimaat	33%	19%	18%	14%	50%	86%	31%	38%	40%	76%	9%	8%	28%
sociale voorzieningen	33%	7%	40%	30%	23%	43%	61%	67%	45%	11%	41%	30%	21%
immigratie en asiel	30%	30%	74%	14%	3%	24%	15%	15%	29%	4%	11%	8%	82%
Europese Unie	28%	30%	34%	35%	43%	21%	11%	27%	18%	9%	3%	19%	53%
economie / overheidsfin.	26%	64%	18%	20%	15%	17%	26%	23%	17%	5%	12%	8%	24%
onderwijs	26%	21%	15%	26%	72%	39%	22%	34%	32%	12%	7%	44%	11%
veiligheid	25%	47%	42%	30%	5%	10%	11%	12%	17%	4%	20%	17%	35%
inkomensbeleid	23%	25%	19%	9%	6%	22%	42%	42%	15%	8%	36%	33%	20%
relatie met migranten	23%	17%	49%	12%	7%	25%	15%	20%	24%	0%	7%	11%	54%
werkgelegenheid	23%	43%	13%	11%	19%	14%	44%	44%	7%	6%	14%	8%	8%
ethische zaken	21%	15%	11%	15%	38%	37%	16%	19%	44%	28%	14%	58%	7%
democratie	19%	17%	19%	21%	19%	18%	27%	17%	18%	11%	16%	5%	34%
woningmarkt / huren	19%	18%	18%	12%	13%	25%	39%	22%	15%	4%	21%	8%	17%
dreiging van terrorisme	15%	23%	55%	6%	3%	4%	0%	2%	4%	0%	2%	14%	36%
leefbaarheid wijken	15%	7%	34%	12%	4%	11%	13%	22%	8%	12%	11%	7%	18%
energie	14%	10%	6%	6%	16%	43%	10%	10%	13%	18%	5%	0%	23%
verkeer en ov	12%	21%	6%	8%	14%	26%	11%	7%	8%	7%	10%	4%	8%
religieuze zaken	11%	1%	25%	22%	1%	1%	0%	2%	59%	0%	3%	85%	7%
dierenwelzijn	9%	1%	11%	0%	0%	20%	7%	6%	7%	87%	4%	0%	4%
kunst / cultuur	6%	2%	2%	0%	15%	13%	7%	7%	2%	4%	5%	8%	3%
anders	3%	1%	2%	6%	5%	0%	2%	2%	0%	4%	17%	4%	1%

1.3 Stemmotieven: men stemt vooral inhoudelijk

Als we de vraag ‘waarom stemt u op deze partij?’ iets anders formuleren (niet inhoudelijk, maar andere stemmotieven), dan blijkt dat men vooral voor de inhoud gaat (partijprogramma, ideologie, komt op voor mensen zoals ik) of zaken die te maken hebben met het bestuur van het land (stabiele bestuurspartij, goede oppositie) en veel minder voor de persoon van de lijsttrekker. Inhoudelijk en op ideologie wordt vooral gestemd op de PvdD, GroenLinks, ChristenUnie en SGP. 50 Plus en de SP worden gekozen omdat ze gezien worden als partij die ‘opkomt voor mensen zoals ik’.

De lijsttrekker geeft vooral vaak de doorslag bij de VVD (Mark Rutte), maar ook wel bij de ChristenUnie (Gert-Jan Segers).

VVD (57%), CDA (51%) en ChristenUnie (42%) zorgen volgens hun kiezers vooral voor een stabiel bestuur van het land. Voor regeringspartij D66 geldt dat in mindere mate (28%).

Op het CDA stemt men relatief (30%) vaak uit gewoonte, iets wat voor D66-kiezers ook relatief vaak geldt.

Tabel 5

Belangrijkste redenen om op partij van eerste voorkeur te stemmen (meerdere antwoorden mogelijk)³

	Totaal	VVD	PVV	CDA	D66	GL	SP	PvdA	CU	PvdD	50 +	SGP	FvD
De standpunten / het partijprogramma	59%	56%	53%	41%	76%	77%	57%	50%	62%	72%	34%	73%	71%
De ideologie van deze partij	42%	29%	39%	35%	46%	66%	49%	45%	55%	78%	14%	54%	38%
Deze partij komt op voor mensen zoals ik	29%	20%	36%	15%	21%	13%	50%	28%	27%	12%	78%	37%	31%
Partij zorgt voor stabiel bestuur van NL	23%	54%	9%	44%	28%	2%	3%	20%	42%	1%	5%	33%	8%
Partij voert goed oppositie	14%	2%	30%	6%	4%	20%	19%	19%	1%	10%	9%	11%	23%
Uit gewoonte, stem altijd op deze partij	13%	14%	13%	30%	23%	6%	10%	17%	5%	8%	3%	20%	1%
De lijsttrekker / leider van deze partij	12%	26%	14%	4%	7%	10%	6%	12%	18%	3%	5%	11%	13%
Ik ben tegen de andere partijen	9%	9%	14%	7%	6%	7%	12%	5%	3%	5%	9%	7%	18%
Strategisch slim (mogelijke regering)	9%	17%	3%	15%	7%	9%	2%	9%	8%	4%	1%	0%	11%
Online stemhulp adviseerde mij dit	5%	6%	0%	7%	8%	11%	3%	5%	5%	4%	5%	3%	3%
Deze partij komt op voor mijn regio	3%	1%	2%	13%	6%	1%	8%	0%	3%	0%	2%	1%	5%
De partij doet het goed in de peilingen	3%	4%	5%	2%	1%	3%	1%	4%	1%	1%	4%	0%	3%
De partij doet het slecht in de peilingen	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Anders	3%	3%	5%	1%	2%	2%	6%	0%	2%	4%	2%	4%	5%
Weet ik niet	1%	0%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	0%	3%	0%	2%

³ De exacte vraagstelling luidt: Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor <(partij van eerste voorkeur)>? Hierbij konden meerdere antwoorden worden gegeven.

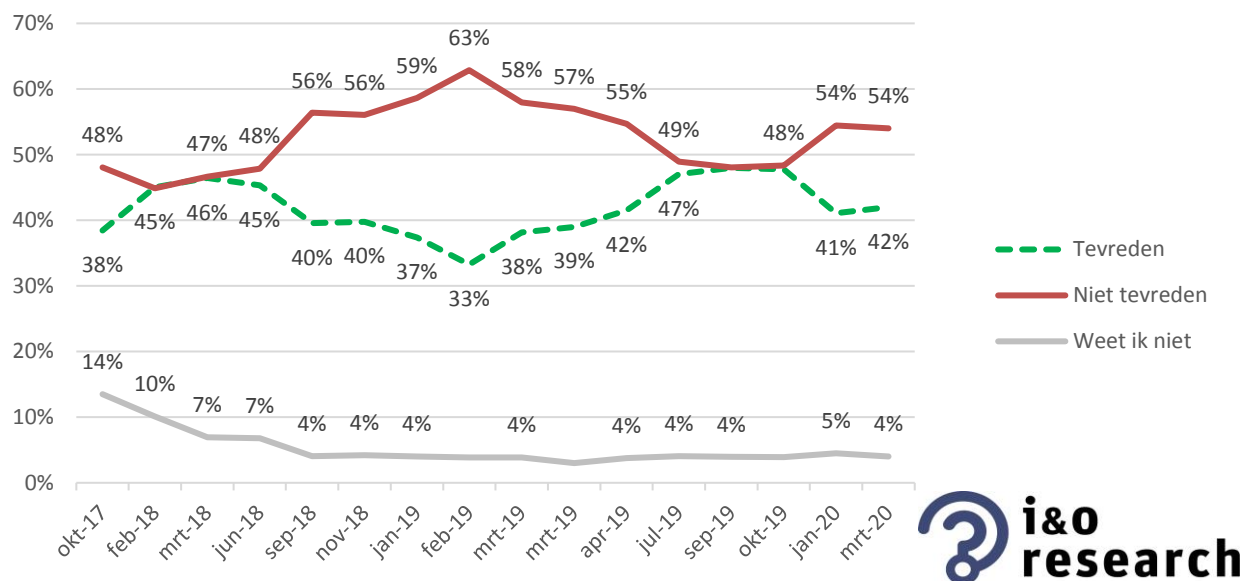
2 Tevredenheid-kabinet-Rutte III

2.1 Tevredenheid over kabinet Rutte III blijft laag

Sinds begin dit jaar zien we dat meer mensen *ontevreden* dan *tevreden* zijn over het kabinet-Rutte III. In vergelijking met januari is dat nu niet anders: 42 procent is tevreden, 54 procent is ontevreden.

Figuur 1

Ontwikkeling tevredenheid kabinet-Rutte III (n=2.180)

2.1.1 Ontevreden? Van links tot rechts: grote problemen worden niet aangepakt

Meer dan de helft van de kiezers is dus ontevreden over het kabinet Rutte III. Degenen die ‘zeer ontevreden’ zijn (23% van alle kiezers), is gevraagd een toelichting te geven. Hier vinden we vooral kiezers van PVV, Forum, SP, 50 Plus en PvdD en in minder mate van GroenLinks en PvdA. (helemaal geen uitgesproken negatieve reacties van D66-kiezers, wel enkele van CU-kiezers).

Kiezers van links tot rechts bekritisieren het kabinet vanwege de grote problemen in de publieke sector (onderwijs, jeugdzorg, ouderenzorg, politie) waar – in hun ogen – geen structurele oplossingen voor gevonden worden. Ook de grote uitvoeringsorganisaties waar dingen misgaan (Belastingdienst). De kritiek gaat van ‘onbekwaam’ via ‘missers’ tot ‘leugenachtigheid’. Een CDA-kiezer: “het bewijst zichzelf in de schandalen, leugenachtigheid, ondoorzichtigheid en missers”.

Veel kiezers hebben het gevoel dat het kabinet te laat of te weinig maatregelen neemt bij grote problemen. Een enkeling noemt hier al de corona-crisis, zoals een FvD-kiezer: Zojuist ook weer bewezen bij de uitbraak van de corona epidemie...ze lopen achter de feiten aan en nemen elke maatregel te laat.”

Rechtse kiezers (PVV, Forum) hekelen de klimaatmaatregelen, de macht van Europa en de idee dat immigranten voorzieningen gebruiken die de eigen Nederlanders dan moeten missen. Linkse kiezers (maar ook CU- en CDA-kiezers) missen de menselijke maat. Ze zien de kloof tussen arm en rijk groter worden, het aantal voedselbanken toenemen en het geld naar de multinationals gaan.

Op de volgende pagina enkele citaten van kiezers, per partij. Van rechts tot links.

Citaten van zeer ontevreden kiezers:

PVV-kiezers

- De VVD is niet herkenbaar. Ze doen te veel water bij de wijn. De compromissen die ze doen bevallen mij niet.
- De zorg heeft te weinig mensen, het onderwijs is slecht, er zijn veel te veel mensen in NL, het geld gaat naar de verkeerde dingen, we laten onze oren hangen naar Europa, als er iets niet deugt op een ministerie krijgt de minister ervan langs maar de ambtenaren mogen blijven zitten.
- Doordat immigranten teveel krijgen, gaat dit ten koste van de hardwerkende Nederlanders, die daardoor teveel moet inleveren en vaker in problemen komen .
- Dit kabinet blinkt uit in het weggijken van de grote problemen in ons land en Europa. De Kamerleden zijn goed in het negeren van de deskundigheid en mening van de wetenschappers in ons land! Kijk naar de biomassa centrales ,er is totaal geen beleid in deze ! Om met Rutte te spreken (het geld klotst tegen de plinten)de huidige regering STEELT van de burgers in ons land!

Forum voor Democratie-kiezers

- Op vrijwel alle terreinen komen ze tekort en zijn niet handelingsbekwaam. Zojuist ook weer bewezen bij de uitbraak van de corona epidemie...ze lopen achter de feiten aan en nemen elke maatregelen te laat. Lang nadat ik dezelfde suggesties al op fora gezet had, wat aangeeft dat er dus sneller en beter te reageren was.
- Een kabinet van onbenullen die niet weten wat er in de samenleving leeft! Dit kabinet (en de vorigen onder Rutte) hebben alleen maar bezuinigd op alle fronten: Gezondheidszorg, defensie, woningbouw, bejaardenzorg en zo kan ik nog wel even doorgaan. Ze laten zich leiden door milieufreaks en andere zogenaamde deskundigen, denk aan IPCC en Timmermans.
- Er gaat kortom veel te veel echt fout, landbouw (RIVM), verkeerde klimaatmaatregelen, onderwijs te weinig personeel, slechte prestaties rechterlijke macht, te lange procedures, proces Wilders ronduit een lachertje, asielbeleid, etc etc.
- Fixatie om milieubeleid, chaotisch georganiseerde belastingdienst, rampzalig immigratiebeleid, te veel overdracht aan Brussel, zorg die niet op orde komt, totaal verkeerd beleid mbt onderwijs. Te weinig aandacht voor veiligheid en criminaliteit. Overigens beleidsterreinen waar ook andere kabinetten het moeilijk mee zouden hebben. Maar u vraagt nu om Rutte...

50 Plus

- Deze regering heeft geen enkel oog voor de pensioenen. Iedereen gaat er op vooruit, behalve mensen die niet kunnen of mogen werken.
- Dit kabinet pakt niet goed door en schuift belangrijkste beslissingen door of onderneemt bijna niets of te weinig voor punten zoals de gezondheidszorg, onderwijs, pensioenen, veiligheid en ouderenbeleid die ik erg belangrijk vind.

ChristenUnie

- Er zijn in deze kabinetsperiode meer mensen naar de voedselbank gegaan. Slecht afspraken nagekomen (mariniers). Groningen in de kou laten zitten. De Belastingdienst werkt niet goed.
- Het kabinet heeft beleid gemaakt van sociale, economische en politieke ongelijkheid en sociale afbraak. Daarmee heeft het schade aangericht in onze samenleving
- Het neoliberalisme heeft alleen maar tot gevolg dat er vele sociale voorzieningen zijn afgebroken. Privatisering werkt niet overal.

CDA

- Te weinig aandacht voor de gewone burger
- Zorg kapot gemaakt. Onderwijs onder de maat. Politie niet meer te vinden. Belastingdienst lijkt wel maffia, ze doen maar wat ze willen.
- Eigenlijk hoef ik dat nog niet eens toe te lichten, het bewijst zichzelf in de schandalen, leugenachtigheid, ondoorzichtigheid en missers in de beleidsvoering.

GroenLinks

- De drie dingen die voor mij het belangrijkste zijn - gezondheidszorg, onderwijs en milieu - hebben ze totaal verpest
- Met name de decentralisatie van de zorg was onnodig en nu laten ze de gemeenten vallen als een baksteen, terwijl de rijksoverheid omkomt in het geld. En dat uitgeeft aan onzin, ipv noodzakelijke voorzieningen voor mensen.
- Dit kabinet heeft te veel de focus op economie, geld in het algemeen/winstbejag en werkt totaal niet aan sociaal beleid. Door dit kabinet is de samenleving weer meer verhard en worden de onderlinge menselijke tegenstellingen verhard en tegen elkaar uitgespeeld. Het gat rijk en arm wordt steeds groter en de minder rijke jeugd heeft nu minder kans op goed onderwijs en zelfde kansen op de arbeidsmarkt. dus worden de tegenstellingen alleen maar groter

PvdA

- De kloof tussen arm en rijk wordt groter. Het stikstofbeleid is erg slecht, er klopt niks van. Ze maken geen echte keuzes

PvdD-kiezer

- Dit kabinet zorgt alleen goed voor de bedrijven. Voor welzijn heeft dit kabinet weinig aandacht. Ook de tweedeling tussen arm en rijk neemt alleen maar toe.

SP-kiezers

- Er wordt niet serieus genoeg omgegaan met het corona virus. Als de burgemeester van Tilburg zegt dat evenementen gewoon doorgaan en dat de regering daar niets van zegt, kun je het niet stoppen. Als het niet meteen ingedamd wordt, komen er nog meer gevallen. Nederland is een klein land, iedereen woont dicht op elkaar, dus is besmetting nog sneller. "Het zal wel loslopen". Daarbij had het verboden moeten worden om die studentengroep naar dat gebied in Italië af te reizen. Straks komen ze terug en zijn ze besmet. Het is niet zo als in China wat een groot land is en waar er gebieden zijn wáár nog geen besmettingen zijn in Nederland is er straks voor niemand ontsnappen aan.
- Dit kabinet bezuinigt op de verkeerde zaken. Er wordt te weinig geïnvesteerd in het onderwijs en onze jeugd. Er is te weinig geld voor de zorg. De jeugdzorg is 1 puinhoop. Er is te weinig geld (maar vooral te weinig VISIE) voor het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. En ondertussen krijgen de grootste bedrijven dan belastingkorting. Waarom betalen burgers in verhouding meer belasting dan de grootste bedrijven? Het is slecht en oneerlijk verdeeld.

2.1.2 Tevreden? Dit kabinet zorgt voor stabiliteit en welvaart

Vier op de tien kiezers (42%) is wel tevreden met het kabinet Rutte III. Waarom? Degenen die 'zeer tevreden' zijn (slechts 3% van alle kiezers), is gevraagd een toelichting te geven. Hier vinden we vooral VVD- en CDA-kiezers. (Geen enthousiaste reacties van D66- en CU-kiezers). Deze kiezers zijn content met de stabiliteit en goede economische situatie. Ze vinden het knap dat de vier partijen – in tijden van polarisatie – hun verantwoordelijkheid nemen en het land besturen. Premier Rutte krijgt waardering als 'ervaren regeringsleider'.

Citaten van zeer tevreden kiezers:

VVD-kiezers

- Economische beleid is goed voor ons land. Weinig tot geen werkloosheid. Rutte is een ervaren regeringsleider in Europa.
- Er is vooral stabiliteit in tijden van polarisatie. Bij nieuwe verkiezingen ben ik bang voor verdere versplintering van het politieke landschap.
- Evenwichtige besluiten zonder het iedereen naar de zin te willen maken. Dat laatste leidt niet tot duidelijkheid en vooruitgang.
- Het is niet de meest voor de hand liggende coalitie die ze vormen en toch redden ze het prima samen. Moeilijke dossiers worden ook prima opgepakt en opgelost.
- Je zal het maar moeten doen met al in een land waar zoveel onrust is op alle gebied. daarbij de rust houden en voor alle Nederlanders het beste willen. De oppositie schopt tegen iedereen en alles en mochten ze het voor het zeggen krijgen (wat ik niet wens) dan weten ze het ook niet meer. En je kan het nooit voor iedereen goed doen. Rutte petje af hoe je het allemaal doet en dat mag ook wel eens gezegd worden.

CDA-kiezers

- Omdat Nederland een van de meest welvarende landen is met een bevolking die zegt over het algemeen gelukkig te zijn en waar de levensverwachting hoog en goed is.
- Knap leiderschap. Keuzes maken naar ieders zin gaat niet.
- Nederland heeft hoogste economische groei, verhoudingsgewijs laagste overheidsschuld met (laagste) werkloosheid: 3%
- Ze zijn gericht op samenhangend en lange termijnbeleid voor de grote vragen en problemen

2.2 VVD-kiezers blijven loyaal aan Rutte III

VVD-kiezers zijn nog steeds het meest tevreden over dit kabinet (91% is tevreden).

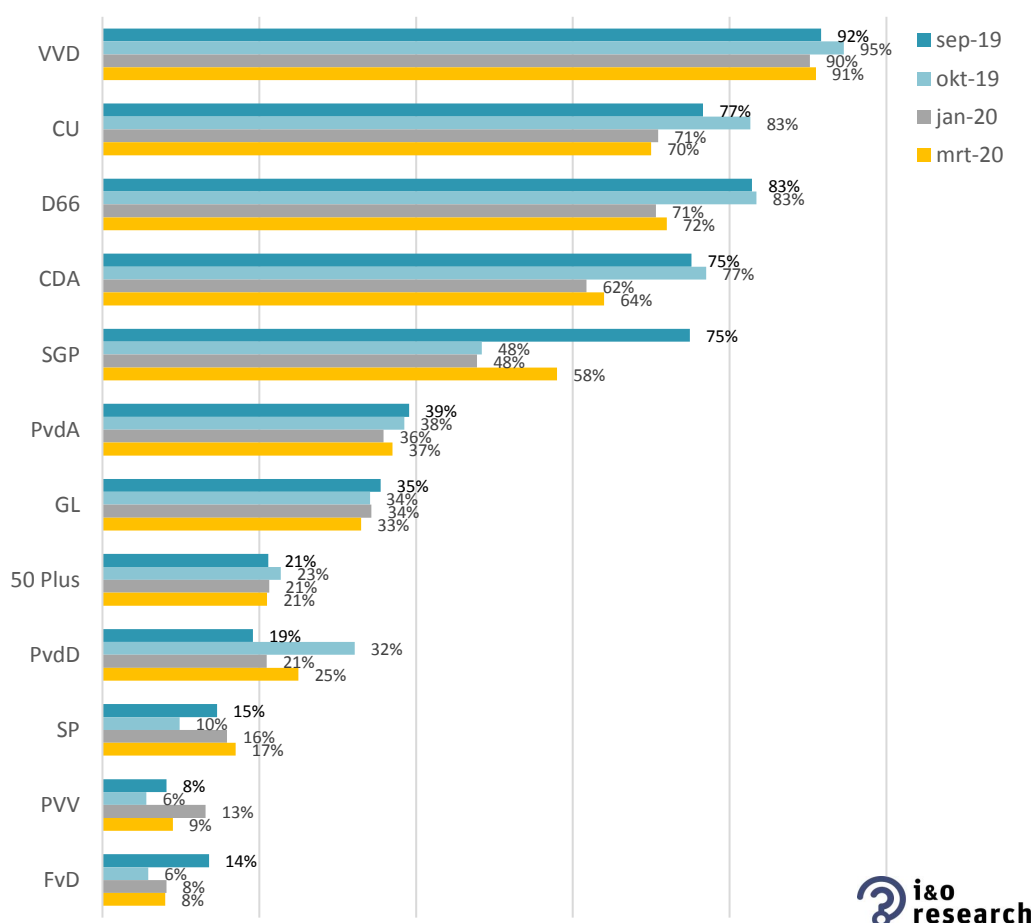
De (huidige) kiezers van de regeringspartijen D66 (70%), ChristenUnie (71%) en CDA (62%) zijn eveneens in meerderheid tevreden. Ook hier is weinig veranderd.

Alleen onder SGP-kiezers zien we de tevredenheid (in vergelijking met januari) iets toenemen (van 48 naar 58%).

Aanhangers van PVV (91% ontevreden, 9% tevreden), FvD (91%, 8%), SP (80%, 17%) en 50 Plus (79%, 21%) zijn het minst te spreken over dit kabinet.

Figuur 2

Aandeel tevreden kiezers, naar huidige partijvoorkeur, september 2019 – januari 2020 (%)⁴

i&o research

⁴ DENK is vanwege het geringe aantal waarnemingen niet opgenomen in deze grafiek.

3 Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.180 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek liep van donderdag 5 tot en met dinsdagochtend 10 maart 2020. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.015). Daarnaast zijn 165 deelnemers via PanelClix benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een uitkomst van 50 procent is er sprake van een marge van plus of min 2,1 procent. Bij 18 procent op een steekproef van n =

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2018).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl